

Zorka Bibić Pilloni
Gradska knjižnica i čitaonica Hvar
Hvar

UDK 929Bučić, M.
373.21(497.583Hvar)(091)

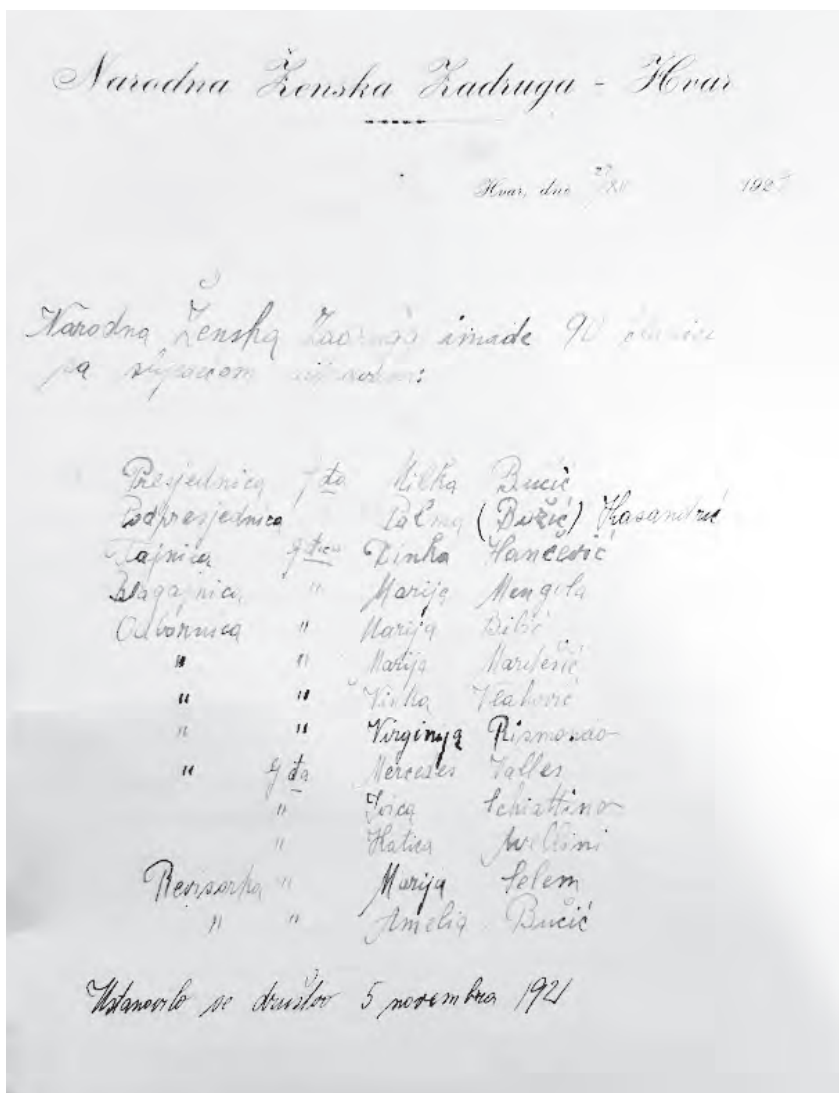
MILKA BUČIĆ I DJELOVANJE DJEČJEG VRTIĆA U HVARU DO POČETKA DRUGOG SVJETSKOG RATA

Krajem listopada 2022. u Hvaru je održana središnja proslava osnivanja dječjeg vrtića ili zabavišta, kako ovu ustanovu još uvijek nazivaju stariji Hvarani. Bio je to poticaj istražiti i, koliko je moguće, rekonstruirati život i djelo jedne od utemeljiteljice vrtića Milke Bučić, pogotovo period njezina boravka u Hvaru, ali i život prva dva desetljeća ustanove koja do danas neprekinuto djeluje u našem gradu.

Ključne riječi: Milka Bučić; Šibenik; Hvar; ženska zadruga; dječji vrtić

Milica ili Milka Matavulj, kći Jurja (Đure) i Ane r. Sekulić, rođena je u Šibeniku 4. travnja 1889. g. u poznatoj i za šibenski kraj važnoj obitelji. Naime, njezina baka Simeuna (Šima) još je 1844. g., u vrijeme ubrzane modernizacije Šibenika, pokrenula svojevrstu industrijsku proizvodnju odjevnih i uporabnih tekstilnih predmeta sa dalmatinskim narodnim vezom. Upravo je Šima Matavulj prva dala konačni i prepoznatljiv izgled šibenskoj kapi s karakterističnim *boulama* - ušivenim crnim točkama na narančastocrveno platno. Zanimljivo je da je tridesetak godina nakon osnutka zapošljavala četrdesetak žena i djevojaka, a pogon tekstilne, odjevne, destilerijske i obrtne industrijske proizvodnje, nastao iz temelja manufakture „Industrije narodnog veziva“, radio je u kontinuitetu gotovo cijelo stoljeće, sve do 1943. godine.¹ Imala je dva sina: Simu, poznatog i vrsnog, danas zaboravljenog pisca, i Jurja-Đuru, Milkinog oca. Ovi podaci važni su za shvatiti okruženje i temelje Milkina obrazovanja i mogućnosti: govorila je nekoliko stranih jezika, živjela u sredini gdje se poticalo čitanje, učenje, obrazovanje i kultura. Među kulturnom ponudom najviše je voljela kazalište i sve povezano s njim. Tako je u kulturno-umjetničkom društvu Kolo u Šibeniku upoznala svog budućeg muža, pravnika i javnog bilježnika Jerka Bučića iz Hvara. Bučićevi su rodbinskim i poslovnim vezama bili povezani sa Šibenikom, a u hvarskoj sredini bili su priznati članovi društva koji su na brojne načine doprinijeli zajednici, poput rođaka Grgura (1829. – 1911.), znanstvenika, osnivača meteorološke postaje u Hvaru ili Jerkovog brata Remigija (1874. - 1951.), povjesničara i publicista. Jerko, rođen 1886. g., bio je najmlađi od dvanaestero djece

¹ Jadran Kale, Kako tradiciju izložiti in situ: projektni zadatak Rossini i Matavulj u Šibeniku, *Etnološka istraživanja* 16/2011., 15

Osnivanje narodne ženske zadruge u Hvaru, izvor: FOH

Vjekoslava i Marije r. Machiedo. U skladu s obiteljskom tradicijom i čašću, postao je pravnik nakon završenog studija u Zagrebu i Pragu. On i Milka vjenčali su se u šibenskom predjelu Varoš, Milkinom prostoru djetinjstva i odrastanja, 1. travnja 1917. godine. Tekla je četvrta godina Velikog rata: iako Dalmaciju nisu zadesili sukobi, prolazila je vrlo krizno i teško razdoblje. Prometno je bila odsječena od ostatka kontinenta, pa je zbog nedostatne opskrbe namirnicama vladala glad. Nedostajalo je muške snage jer su očevi, braća i sinovi bili na frontama diljem Europe. Puno je djece iz ovih područja u posebno organiziranim konvojima poslano na kontinent da ne bi doslovno umrli od gladi. Ta i više nego nepovoljna situacija potaknula je ljude na povezivanje i organiziranje.

Pečat dječjeg zabavišta u Hvaru iz 1930-ih, izvor: FOH

U prosincu 1918., nedugo nakon završetka rata, ogromnog vala španjolske gripe i političkih previranja uoči raspada Austro-Ugarske Monarhije i uspostave nove države, kasnije Kraljevine SHS, u splitskim novinama *Novo doba* objavljen je tekst o potrebi osnivanja ženske zadruge, pozivajući se na produblјivanje aktivnosti nastalih iz potreba i nevolja Velikog rata, poput spašavanja i zbrinjavanja gladne djece i siročadi.² Proglas je pozivao žene na aktivni društveni angažman, uključujući obrazovanje, spremnost na javni rad i solidarnost. Ciljevi ženske zadruge su vrlo široki, obuhvaćaju niz elemenata i ono što žene mogu, a među ostalim to je osnivanje ustanova za odgoj i zaštitu djece i mladeži, moralno i materijalno pomaganje majkama, ženama i skrbnicima, pomoći udovicama, otvaranje zabavišta, kuhinja... U proglasu se jasno iskazuje interes za ženska pitanja i poziv ženama da osvijeste mogućnosti i vrline kojima bi mogle doprinijeti društvu ranjenom ratom, gladi i oskudicama.

Iz tog proglasa možemo naslutiti nacrt djelovanja zadruge koja se imala osnovati i u Hvaru, što se dogodilo tek krajem 1921. g., jer je sve do travnja iste godine bio pod talijanskom okupacijom koja je znatno otežavala određene inicijative te zabranila djelovanje javnih društava i organizacija s nacionalnim predznakom. Narodna ženska zadruga u Hvaru formalno je osnovana 5. studenog 1921. godine.³ Imala je 90 članica, a predsjednica je bila Milka Bučić. Već u prosincu iste godine započele su prosvjetni i karitativni rad organiziranim dramskim i plesnim programom

² *Novo doba* br. 131, 7. prosinca 1918., 2.

³ Muzej hvarske baštine, Fond općine Hvar (dalje FOH), kutija 282.

Tečaj šivanja u organizaciji ženske zadruge u Hvaru; za šivaćim strojem je Milka Bučić

u kazalištu s nastupom djece iz pučke i građanske škole.⁴ Osnivanje zadruge bio je rezultat svježih strujanja u novoj državi Kraljevini SHS, te je ona bila tek djelić vrlo snažne težnje za osnivanjem obrazovnih ustanova ili poboljšanjem postojećih. Primjerice, Pokrajinska uprava odjeljenja industrije i trgovine za Dalmaciju traži u kolovozu 1921. osnivanje stručne ženske škole u svrhu da *unapredi ženski ručni rad i izvedbu predmeta (čipke od aloe, veziva...) namijenjenih za promet stranaca*, čime se naslućuje usmjerenje glavne gradske gospodarske grane – turizma, koji i jest doživio procvat tijekom dvadesetih godina proteklog stoljeća.⁵ Također, iz godišnjeg izvješća kulturnih društava (pjevačkih, kazališnih i sl.) doznaje se da je Jerko Bučić bio ne samo kotarski upravitelj, politički angažirana osoba i javni bilježnik, već i predsjednik mješovitog pjevačkog zbora pri udruženju Jugoslavenskog kola, uz snažnu podršku tadašnje hvarske političke i kulturne javnosti. To je bila olakšavajuća okolnost za ustanovu dječjeg vrtića ili zabavišta – obdaništa, kako se ta ustanova još spominje u onodobnim izvorima. Ženska zadruga je tijekom svog međuratnog djelovanja organizirala tečajeve domaćinstva, krojenja, vezenja i šivanja, svojevrsnog stručnog osposobljavanja koji su trajali pet mjeseci. Tadašnje novine pišu da su članice hvarske zadruge dočekale jugoslavenskog kralja Aleksandra Karađorđevića 1925. g. i da je pred II. svjetski rat još postojala, no nije za sada poznato kada je ukinuta, odnosno je li koja druga udruga preuzela takvu vrstu djelovanja.⁶

4 *Novo doba* br. 291, 24. prosinca 1921., 3.

5 FOH, kutija 282.

6 Jedno od tih društava je i Hrvatska žena, osnovano 1935., koje je okupljalo veliki broj hvarskih žena

Članovi nepoznatog kulturno-umjetničkog društva iz Hvara; Marija Hančević Rismondo sjedi u srednjem redu, druga osoba zdesna

Za razdoblje prije osnutka vrtića za sada nema pouzdanih podataka o njihovoj postojanju makar na privatnoj bazi, u vidu nekih prostora za čuvanje djece i slično. Pojediniosti o ustanovi vrtića 1922. g. donosi spomenica koja se čuva u arhivu današnjeg vrtića, a napisana je 1960ih godina.⁷ Naime, u općinskom fondu dokumenti za tu godinu na žalost nisu sačuvani, a i veliki broj dokumenata koji se

i djevojaka. Bilo je prepoznatljivo po kulturnom i karitativnom radu te odjevnim kombinacijama sastavljenima od narodnih nošnji iz cijele Hrvatske, vrlo često složenima bez znanja odakle su, no time se naglašavao nacionalni identitet. Nisam uspjela saznati je li ovo društvo direktan nasljednik Narodne ženske zadruge ili jesu li neko vrijeme paralelno djelovali.

7 Na uvidu zahvaljujem Sanji Ćurin, ravnateljici DV Vandela Božilković.

odnose na tadašnje zabavište su raspršeni u nekoliko arhivskih fondova. Iako je u spomenici zapisano kako su sva hvarska djeca, njih više od stotinu u dobi od 3 do 7 godina pohađala vrtić, „glavni katalog“ – imenik dječjeg zabavišta pronađen u arhivu Osnovne škole Hvar donosi popis pedeset četiri (54) hvarska djeteta rođenih između 1916. i 1919. g. koji su u ožujku 1922. g. bili upisani u dječje zabavište. Do kraja kalendarske godine bilo je upisano ukupno devedeset jedno (91) dijete. Nadnevcu upisa – ožujak i prosinac – pokazuju kako se nastavna godina u zabavištu, barem što se prve godine djelovanja tiče, nije poklapala s pedagoškom godinom u osnovnoškolskom obrazovanju, koja je u tadašnjoj Kraljevini SHS započinjala uvijek 1. rujna, bez obzira koji je radni dan u tjednu bio. Po tome možemo pretpostaviti da je zabavište otvoreno već početkom ožujka 1922. godine. Tada nazvano i „mala škola“, otvoreno je u kući Petra Kasandrića (kasnije Dorotka) u predjelu Groda, desetak metara udaljenoj od jugoistočnih gradskih vrata („sv. Marije“, „od biskupije“). Namještaj je bila jedna stara velika školska klupa uz nekoliko manjih u dvorištu kuće, vjerojatno tada natkrivenoj terasi na vrhu. Za igru i učenje su služili tzv. Fröbelovi darovi, drvena geometrijska tijela i oblici koji su se mogli slagati i umetati jedni u druge,⁸ koje i sama spomenica navodi kao jedno od glavnih elemenata tadašnjeg ranog i predškolskog odgoja. Od nastavnog osoblja koje su od samog osnutka radile u zabavištu navedene su Antica Usmiani, Marija Rismondo, Etica Machiedo, Zlata Dulčić i Jovanka Fio.⁹ Milka Bučić svakako je bila voditeljica ove inicijative, no njezin angažman bio je usmjeren i na druge aktivnosti, poput tečaja šivanja, pripreme drama i priredbi s kazališnim diletantima, pomladku Crvenog križa i samom djelovanju ženske zadruge.¹⁰

Iako za sada okolnosti otvaranja zabavišta nisu u potpunosti poznate, ipak je moguće razumjeti zašto nije otvoren u školskoj zgradi, kao što je bio slučaj nakon Drugog svjetskog rata. Naime, u kolovozu i rujnu 1922. g. mjesno školsko vijeće šalje Općini dva dopisa o lošem stanju prostorija i opreme u školskoj zgradi, tada

8 Friedrich Wilhelm August Fröbel (1782. – 1852.) jedan je od najutjecajnijih europskih pedagoga koji je snažno utjecao i na otvaranje dječjih vrtića na prostoru Hrvatske u drugoj polovini 19. stoljeća. Usvojivši jednako ideje njemačke klasične filozofije i nesputanosti romantizma, odbacio je dotadašnja uvjerenja kako je dijete pasivno biće kojemu samo učitelj može pružiti znanja i vještine, već temelje odgoja polaže u igru, aktivnosti i autorefleksiju. Razvio je sustav igre kroz pjevanje ritmičnih pjesmica uz pokrete, tjelesne vježbe, tzv. zabavice (modeliranje, građenje, pletenje košarica, rezanje – razne vrste ručnog rada) te tzv. darove, odnosno igračke i oblike poput lopte, kocaka, valjaka, letvica i pločica. Usp. M. Bartušková, *Pedagogija predškolske dobi*, Školska knjiga, Zagreb, 1968.

9 Sve spomenute odgajateljice nisu bile djevojke i žene iz mjesta, no u to vrijeme je učiteljska profesija pogotovo za mlade žene bila potvrda društvenog statusa, ugleda i časti, kao i izvor dobrih i sigurnih prihoda. Učiteljice i odgajateljice iz grada i otoka na prijelazu 19. i u prvoj polovini 20. st. zaslužuju poseban rad, primjerice djelovanje Jovanke Fio u Međimurju (Franka Bauk, *Povijest školstva u Međimurju*, Zrinski, Čakovec, 1992.) ili Erminije Ferande r. Bracanović (Pušetove), učiteljice, novinarkice i teoretičarke feminizma u Zadru. Vidi: Mirisa Katić, *Uloga žena u kulturnom životu Zadra u 19. i u prva dva desetljeća 20. stoljeća*, doktorska disertacija, Sveučilište u Zadru, 2019., URL: <https://dr.nsk.hr/islandora/object/unizd:3232/datastream/PDF/download> (pristupljeno 12. listopada 2023.)

10 Prema zapisima Petra Novaka Sisice, diletantsko društvo – kazališni amateri imali su obvezu barem jednom godišnje, najčešće za blagdan gradskog suzaštitnika sv. Prošpera (10. svibnja), prirediti predstavu, što se redovito činilo dok su Jerko i Milka Bučić živjeli u Hvaru. Jerko Bučić je osim angažmana u raznim hvarskim i šibenskim kulturnim društvima i sam pisao i(li) prerađivao dramske tekstove, koji se čuvaju u Muzeju hvarske baštine.

smještenoj u kući Novak-Bonaporte na Fabriku, te je i sama Općina upozorila vlasnicu neka uredi i obijeli prostorije. Iste godine je na nedefiniranoj lokaciji otvoren i vrtić – dječje zabavište u Starom Gradu, koje je također pohadalo stotinjak djece.¹¹ Brojne kulturne organizacije u Hvaru toga vremena bile su po privatnim kućama, tako i zabavište, što je s vremenom počelo stvarati velike probleme, od odnosa s vlasnicima do održavanja prostorija. Dodatno, unatoč razvijanju infrastrukture i turizma kao sve snažnije i privlačnije gospodarske grane, zbog lošeg raspolaganja općinskim prihodima i nesavjesnim vođenjem financija, Općina je kasnih dvadesetih godina ušla u velike dugove koji su znatno otežavali bilo kakve projekte i inicijative, a kasnije doveli gotovo i samu Općinu do bankrota.¹² To se odrazilo i na djelovanje zabavišta. Prema zapisnicima sjednica školskog odbora, u čijoj je ingerenciji bilo i zabavište, vlasnik kuće inženjer Juraj (Đuro) Dorotka *dao je zabavištu otkaz da može sve svoje prostorije unajmljivati strancima*, tj. otvorio je pansion, što se dogodilo najvjerojatnije 1931. godine.¹³ Tada je vrtić preselio u kuću Silvije Boglić južno od Arsenala (danas vl. Roić). Bio je tu smješten sve do ljeta 1932. godine, kada je vlasnik odbio produžiti najam,¹⁴ pa su jesen dočekali u novom prostoru kuće Anuncijate Avelini (danas vl. Pavlović) u predjelu Gojava. Igra je neprestano tražila adekvatan prostor. Sve lošiji odnosi sa Dobrilom Beghini, vlasnikom kuće na Fabriku u kojoj je bila smještena građanska škola, uz neadekvatan smještaj s trošnim podom, neobijeljenim zidovima i negrijanim prostorijama požurili su inicijativu pronalaska adekvatnog terena za izgradnju škole.

Na sjednici općinskog vijeća 1927. donesena je odluka o izgradnji jedinstvene zgrade osnovne, građanske, zanatske škole i dječjeg zabavišta – zanatska i zabavište su ubačeni naknadno. Po tom planu bile su predviđene tri dvorane za zabavište, jedna sobica za upravitelja i posebno dvorište za vrtićku djecu, koje bi se nalazilo sa stražnje, sjeverne strane zgrade s izlazom u visini prvoga kata. Iste godine školsko nadzorništvo obavještava Općinu da će se u zabavištu ustanoviti *treće odeljenje* kada općina pribavi zgodnu *dvornicu* (tj. dvoranu - prostor) i potrebna pokućstva i učila. Očito je u tome razdoblju porastao interes građana za ranim odgojem i obrazovanjem njihove djece. Konačno, školska zgrada po projektu arhitekta Zdenka Tončića iz Splita izgrađena je u predjelu Lucica 1938., a 1. rujna 1939. g., istoga dana kada je započeo Drugi svjetski rat te započelo produženje istočne obale (Rive), primila je prve učenike. Tu je u prizemlju prostor vrtića, uz samostalnu zgradu na Dolcu

11 <https://dvs.hr/o-nama/> (pristupljeno 20. prosinca 2023.)

12 Joško Kovačić; Razvoj grada i luke Hvara kao vojnog i pomorskog središta, *Građa i prilozi za povijest Dalmacije* 25, Split, 2012., 72.

13 To potvrđuju i zapisi Petra Novaka Sisice. Inženjer elektrotehnike Juraj (Đuro) Dorotka, oženjen kćeri Petra Kasandrića, oko 1926./27. doselio je iz Splita u Hvar kako bi se bavio turizmom. Supružnici su prodali kuću Kasandrićevih u predjelu Burak i tim sredstvima uredili kuću u predjelu Groda gdje su otvorili pansion Novak Šišica, Od kolijevke pa do groba - Sjećanja i zapisi – 1. dio, 1979., 34. Sanja Ćurin u tekstu „90. obljetnica dječjeg vrtića u Hvaru“, objavljenog u zborniku *Od baštine za baštinu – 9. dani otočnih dječjih vrtića Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije*, 2012. g., str. 7, navodi 1931. godinu, pozivajući se na Spomenicu koja je pohranjena u hvarskom vrtiću.

14 Sjednica održana 28. srpnja 1932. g., Zapisnik sjednica Mjesnog školskog odbora u Hvaru 1928. – 1940., str. 73-74, arhiv Osnovne škole Hvar.

Milka Bučić sa suprugom Jerkom na svečanoj priredbi

Fotografija objavljena u *Šibenskom listu* šezdesetih godina

(izgrađenu i otvorenu 1979.), gdje se vrtić nalazi i danas, bio najduže tijekom svoga postojanja, od 1939. do 1977. g. Treba napomenuti da je zabavište kraće vrijeme, tijekom 1938. i 1939. djelovalo i u prostorijama Venerande, nekadašnjeg hospicija za mornare grkokatoličke vjeroispovijesti u službi venecijanske mornarice, kasnije utvrde i meteorološke postaje.

Iako sve spomenuto ne pruža detaljnije informacije o djelovanju vrtića, jasno je kako je u ondašnjem Hvaru postojanje vrtića bilo ne samo potrebno, nego i toliko dobrodošlo osvježanje, jer grad se uz neskriveni optimizam polagano budio nakon ratnih godina i okupacije. Grad tek tada infrastrukturno ulazi u 20. stoljeće uvođenjem elektrifikacije i vodovoda. Velike nade su se polagale u turizam i uređenje prostora, iako je još tada veliki broj stanovništva živio u nedostojanstvenim uvjetima, bez tekuće vode i s nedostatnim primanjima. Nedostajalo je svijesti o potrebi odgoja i obrazovanja, te su djeca na neki način bila i dalje prepuštena ulici i rad u polju/na moru je u očima pojedinih roditelja i skrbnika imao prednost nad obrazovanjem.¹⁵

Zahvaljujući zapisima i dopisima odgajateljice, a u razdoblju 1931. – 1935. i upraviteljice Marije Rismondo Hančević, moguće je bolje razumjeti tadašnje okolnosti djelovanja hvarskog zabavišta. Punim imenom Manda Marija Hančević,

15 U Fondu općine Hvar sačuvano je nekoliko molbi u kojima se traži oslobađanje pohađanja nastave čak i na više tjedana i mjeseci zbog toga jer nedostaje ruku za rad. Arhiv Osnovne škole Hvar pruža detaljniju sliku o napuštanju obrazovanja prije navršene 14. godine, brojnim neopravdanim izostancima učenika te kršenju pravila i discipline, za što su roditelji i skrbnici trebali plaćati novčanu kaznu.

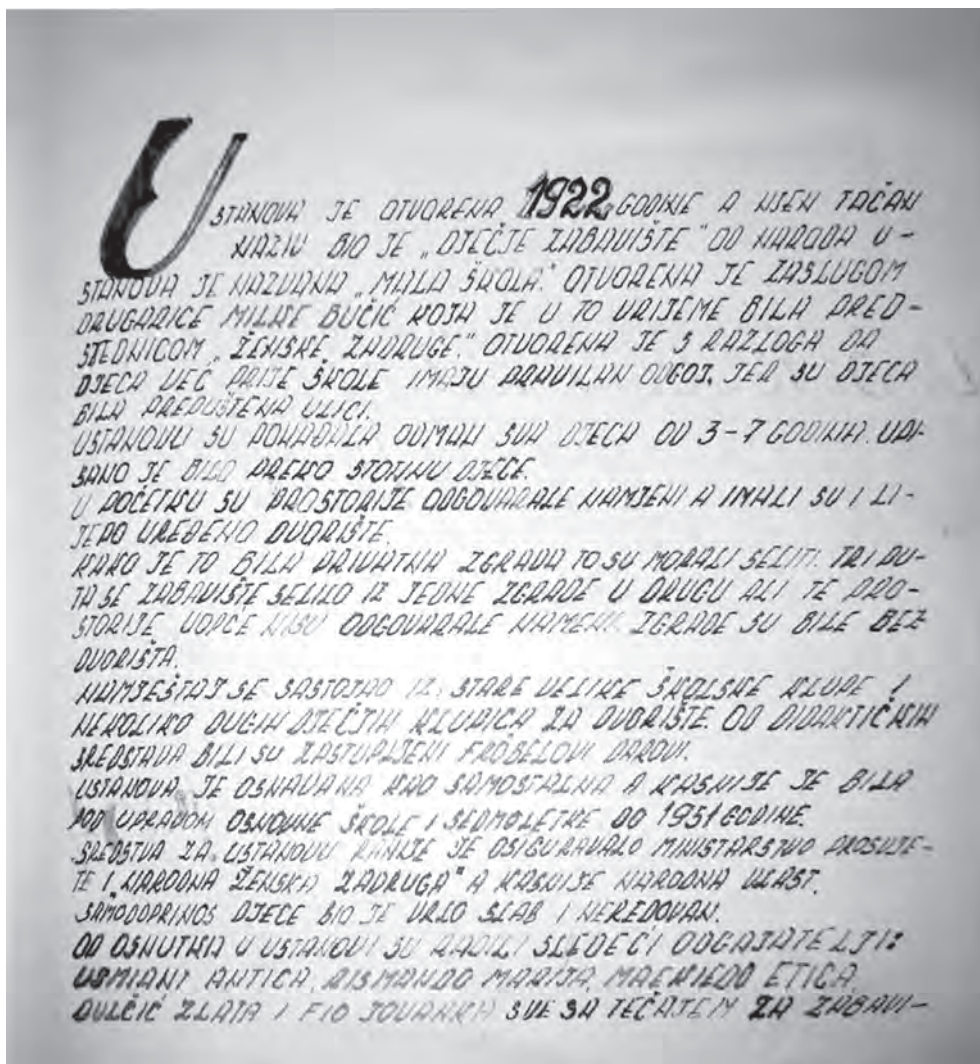
Milka Bučić okružena djecom, foto iz *Šibenskog lista*

obiteljskog nadimka Malicini, rođena je 1898. u Brusju. Njezina sestra Dinka, također učiteljica, bila je tajnica Narodne ženske zadruge. Njihovi roditelji i dio obitelji preselili su se u Dubrovnik, te postali dijelom *Starogračana* – tamošnje brojne i ugledne dijaspore Brušana.¹⁶ Iako za sada nije moguće pronaći podatke, vrlo vjerojatno je Marija završila učiteljsku preparandiju u Dubrovniku i tamo upoznala supruga Rajmunda Rismonda (Orebić, 1901. – Zagreb, 1969.), s kojim se vratila u Hvar gdje su se oboje zaposlili, bili aktivni sudionici javnog i kulturnog života te živjeli kao podstanari. Štoviše, Rismondo Hančević se u svibnju 1933. ljutito obraća Općini da joj nije podmirila stanarinu za gotovo cijeli period 1930. i 1931., na što *ima pravo jer je supruga činovnika*, upravitelja pošte, na što joj Općina odgovara da nemaju sredstava te će uvrstiti to podmirenje u budžet za sljedeću godinu.¹⁷

Iz sačuvanih knjiga računa, pohranjenih u Fondu općine Hvar, vidljivo je da je među obrazovnim ustanovama u gradu zabavište redovito imalo najmanji budžet i time najmanje novca na raspolaganju. Čitamo da se plaćalo za *prijenos ljudskih izmetina iz zabavišta u more* i hitnu nabavku noćnih posuda, metla i sredstava za čišćenje jer prostor nema sanitarni čvor; *isporuku dva magarca drva*, pa i tzv. zime stoljeća 1929., kada se jedno vrijeme nije održavala nastava jer peći jednostavno nisu bile dovoljne za zagrijati prostorije. Platilo se i za *prijenos kamenja i drugog materijala lađom u more*. U vrtiću je tada zaposlena i Nike ud. Vučetić na mjestu

16 Don Juraj Dulčić, Starogračani na Lapadu, *Narodna svijest* 35, 8. studenog 1937.

17 FOH, Mjesni školski odbor u Hvaru, kutija 342.

Prva stranica Spomenice dječjeg vrtića u Hvaru

paziteljice/čistačice i bila je plaćena svih 12 mjeseci, što može značiti da je vrtić bio otvoren tijekom cijele godine ili se prostor tijekom praznika koristio za neke druge potrebe, ovisno o preferencijama vlasnika kuća. Vučetić je 1931. tražila školski odbor povećanje plaće u iznosu 100 tadašnjih dinara na 250 dinara, te je dobila odgovor da će joj biti udovoljeno ovisno o mogućnostima Općine.¹⁸ Proračun je redovito zahtijevalo čišćenje i bijeljenje prostorija (što se uglavnom obavljalo početkom školske godine) te ogrjev i rasvjetu. Naravno, postavlja se pitanje postoji li kakav izvještaj o tome što su djeca radila u vrtiću, kako je izgledao njihov dan. Djeca su bila u vrtiću u jutarnjim satima do podneva, no sam po sebi nije bio samo čuvalište. Jedan slični, ali zanimljiv trag je dopis odgajateljice Rismondo iz 1931.

18 Sjednica 26. lipnja 1931., arhiv Osnovne škole Hvar.

PRIZNANJE TETI MILKI I BARBA JERKU

Za uspjehe u kazališnom amaterizmu

Fotografija iz *Šibenskog lista*

u kojem je popis potrebnih stvari za novu pedagošku godinu. Traži, među ostalim, uredski materijal, kutiju kreda, crnila, olovaka, bočicu gumiarabike, ali i pastelne boje *bolje vrsti* za dječja risanja, prikaze godišnjih doba, što govori o tematskim cjelinama koje su bile važne u ondašnjem obrazovanju te klupe koje ne bi smjele biti *nakošene kao u školi, već one ravne plohe*, po tadašnjem pedagoškom standardu, *radi građenja i polaganja raznih Fröbelovih darova*.¹⁹

Djelovanje vrtića se nastavilo usprkos svim poteškoćama. Zaključno sa školskom godinom 1929./30. ukupno je evidentirano 382 hvarske djece koja su od osnutka pohađala vrtić. I dalje aktivni u javnom i kulturnom životu, Milka i Jerko Bučić dugo su živjeli na relaciji Hvar – Šibenik. Njezin rođak ili možda brat Simo Matavulj, nazvan po slavnome stricu, čak je neko vrijeme bio član školskog odbora zanatske škole u Hvaru.²⁰ U travnju 1923. rođena je Jelena (Jelka), jedino dijete Jerka i Milke.

¹⁹ FOH, Mjesni školski odbor, kutija 342.

²⁰ U lipnju 1930.g. na tom ga je mjestu zamijenio arhitekt Silvije Sponza, tada direktor kamenarske tvrtke Cobedamar. Dopis upućen hvarskoj Općini, 16. lipnja 1930., FOH.

Froebelovi darovi

U Hvaru 1929. g. pohađa prvi razred, te je 1933./34., prema imeniku u arhivu Osnovne škole Hvar, prešla u srednju školu. Vjerojatno tada cijela obitelj seli u Šibenik, uz svečani ispraćaj i pratnju gradske glazbe.²¹ Tu Jelka nastavlja školovanje, talentirana je pijanistica, a Milka i Jerko su u kazalištu, gdje glume, režiraju, pišu drame, rade sa pojedincima i skupinama. Nažalost, počinje još jedan svjetski rat, najprije u Europi, zatim i na našim prostorima. Jelka se pridružuje partizanima. Godine 1943. g. je pod još uvijek nerazjašnjenim okolnostima ubijena kod Zablaca nedaleko Šibenika.²² Tek je bila navršila dvadeset godina. Vijest o stradanju jedine kćeri Milka doznaje u Hvaru, gdje je pomagala u partizanskoj bolnici 26. divizije. Prema pojedinim izvorima, osnovala je tu bolnicu.²³ Zajedno s ranjenima odlazi u zbjeg u Italiju (Santa Maria di Bagno) gdje unatoč i usprkos ogromnoj tragediji

21 bilješka u *Šibenskom listu* 5. travnja 1967., str. 3 URL: http://212.92.192.228/digitalizacija/novine/sibenski-list_1967_759.pdf (pristupljeno 13. studenog 2023.)

22 <https://www.civilnodrustvo.hr/zaboravljena-zenska-i-antifasisticka-povijest-sibenika/> (pristupljeno 12. prosinca 2023.); zanimljivo je da se u matičnim knjigama ne navodi njezina smrt ni eventualni datum pogibije.

23 Ivo Livaković, *Poznati Šibenčani, Šibenski biografski leksikon*, Gradska knjižnica Juraj Šižgorić, Šibenik, 2003., 23; *Slobodna Dalmacija*, 5. studenog 1968., 3.

utjehu i smisao vidi u potpunoj predanosti drugima, humanitarnom radu. Tako je Milka Bučić postala u punom smislu lanterna malenih – bespomoćnih, ranjenih, stradalih, siromašnih, onih od kojih je društvo diglo ruke.

Po završetku rata Milka se vraća u Šibenik, gdje neprestano radi u Crvenom križu i s kazališnim amaterima, a Jerko postaje prvi poslijeratni direktor šibenskog kazališta. Osniva ili pomaže u osnivanju dječjih vrtića. Tako je 1968. g., kada su prvi put nakon rata u Šibeniku dodijeljene nagrade Grada, Milka Bučić bila jedina žena među dobitnicima nagrade. Iznos je podijelila Crvenom križu i donirala izgradnji dječjeg vrtića koji je dobio ime po njezinoj tragično stradaloj kćeri.²⁴ Štoviše, bio je otvoren u dijelu nekadašnjeg pogona koji je svojedobno pokrenula Milkina baka Simeuna, a 1991. g., u jeku naglih, često neutemeljenih izmjena dotadašnjih naziva, promijenjeno je ime u Dječji vrtić Građa, po predjelu gdje se nalazi. Jelka ima i svoju ulicu u Hvaru, na granici predjela Burak, istočno od vile Marchi. Postoji podatak da su Milka Bučić i žene iz Crvenog križa u vrlo kratkom roku dobrovoljno sašile više od 750 odjevnih predmeta za potrebe šibenske bolnice.²⁵ Ipak, nije zaboravila drugi, hvarski dom. U šibenskom ogranku zaposlila je Hvaruku Katicu Jurić udanu Tesolatu, koja se tamo preselila nakon udaje.

U dugogodišnjem odgojnom i kulturnom radu Milka Bučić potaknula je i odgojila brojne Šibenčane, poput poznatog glumca Špire Guberine u kojemu je, po njegovim riječima, razvila osjećaj za humor, zatim prof. Iva Livakovića, značajnog šibenskog kulturnog djelatnika i kroničara. U razdoblju nakon Drugog svjetskog rata sve do početka 1960ih režirala je ili pripremila sa kazališnim družinama u sklopu organizacije Crvenog križa više od dvadeset predstava, među kojima su bile najomiljenije one nastale po tekstovima humorista Branislava Nušića.²⁶ Osim toga, ona i Jerko su zbog svojih zasluga u više od pedeset godina rada dobili priznanje šibenskog kazališta i besplatna mjesta u loži za sve predstave.

Kao posljednja stanovnica kuće Matavulj, umrla je 7. listopada 1970. godine. U nekrologu, zapravo vrlo kratkoj i šturoj vijesti u novinama,²⁷ spomenuta je samo kao majka istaknutog revolucionara i borca, kao da nisu postojale još tolike druge brojne zasluge. Suprug ju je kratko nadživio, preminuo je u Šibeniku 16. studenog 1973. godine. Tako je završeno poglavlje bogatog kulturnog i humanitarnog života.

Zaključak

Hvarski vrtić – ili *zabavište*, kako još uvijek govore stariji Hvarani, započeo je s radom u ožujku 1922. g., niti pola godine nakon službenog osnivanja Narodne ženske zadruge, čiji su ciljevi, među ostalim, bili obrazovanje i snažniji društveni angažman žena i djece. Zajedno s hvarskim ženama, Milka Bučić uspjela je oformiti tzv. domaćinske tečajeve u trajanju oko pet mjeseci koji su besplatno mladim ženama i djevojkama pružali potrebno obrazovanje korisno ne samo za vlastiti

24 *Slobodna Dalmacija*, 1. prosinca 1968., 6.

25 *Slobodna Dalmacija*, 1. travnja 1947., 4.

26 *Šibenski list*, 5. travnja 1967., 3.

27 *Slobodna Dalmacija*, 9. listopada 1970., 3.

razvoj, već i mogućnosti na tadašnjem tržištu rada, pogotovo u zamahu razvitka turizma. Vjerojatno je i sudjelovala u mjesnom ogranku Crvenog križa ili nekoj sličnoj dobrotvornoj organizaciji, no potvrdu toga tek će otkriti buduća istraživanja. Zajedno sa suprugom Jerkom, ljubiteljem kazališta i samoukim glazbenikom, pisala je, režirala i pripremala priredbe s raznim generacijama hvarskih kazališnih amatera, a od 1933., kada su preselili u Šibenik, doprinijeli su javnom i kulturnom životu osnivanjem dobrotvornih društava i razvojem kazališta. Nakon Drugog svjetskog rata, u kojem je tragično izgubila kćer jedinicu, nije izgubila dostojanstvo, već je još više i upornije nastojala u društvenom i humanitarnom radu. Buduća istraživanja u arhivu obitelji Matavulj pri Državnom arhivu u Šibeniku možda će dodatno rasvijetliti djelovanje Milke Bučić i u našoj sredini. Obzirom da je cilj ovog rada tek upoznati javnost s djelovanjem hvarskog vrtića u prvim desetljećima rada zaključno s početkom Drugog svjetskog rata, svakako zaslužuje posvetiti pažnju i javnom i kulturnom djelovanju bračnog para Bučić u Hvaru, posebno amaterskog kazališnog društva u međuratnom razdoblju, odnosno do njihova preseljenja u Šibenik. Vrijedilo bi iščitati njegova dramska djela i tako proširiti saznanja o tadašnjim kulturnim navikama i ukusu građana. Također, raspršenost arhivskih izvora otežava detaljnije spoznaje o djelovanju vrtića, međutim buduća istraživanja bi mogla donijeti i opširniji, jezgrovitiji pogled na školstvo i djelovanje javnih društva u međuratnom razdoblju.

Činjenica je da je na inicijativu Milke Bučić i Narodne ženske zadruge utemeljena ustanova koja je u nešto više od stotinu godina postojanja, unatoč čestom seljenju i poteškoćama, i dalje važan faktor u javnom životu ovoga grada. Milka Bučić je unatoč svemu ostala izvan kolektivnog sjećanja ove sredine. I nije to čudno, obzirom na tolika previranja u prošlom stoljeću koja su i sama od sebe brisala sjećanja. Kao maleni znak zahvale, krajem rujna 2022. godine je, u sklopu obilježavanja stote godišnjice hvarskog vrtića, na kuću nekadašnjih vlasnika Kasandrić-Dorotka postavljena i svečano otkrivena spomen-ploča s imenom Milke Bučić i ženske zadruge. Ploču je izradio akademski kipar Krešimir Tomasović.

MILKA BUČIĆ AND THE OPERATING OF HVAR KINDERGARTEN UNTIL THE BEGINNING OF WW2

Summary

In the town of Hvar, at the beginning of March 1922, a kindergarten or small school began operating in the house owned by Petar Kasandrić and Juraj Dorotka in part of the town called Groda. The first enrollment recorded fifty-four children from Hvar, aged between three and six years. Since educational institutions were located in private homes and thus depended on private owners and the capabilities of the Municipality, the kindergarten changed locations several times until 1939, when the newly built school building in Lucica welcomed its first kindergarten and school-age pupils. From preserved accounting books and minutes of school board meetings, it is possible to some extent to reconstruct the daily life of the kindergarten.

The kindergarten was established on the initiative of Milka Bučić Matavulj (Šibenik, 1889 – Šibenik, 1970), who, at the end of 1921, together with women from Hvar, founded the National Women's Cooperative. One of its goals, among others, was to assist in the raising, care, and education of children. In addition to establishing the kindergarten, together with her husband Jerko, a theater enthusiast and self-taught musician, she was an active participant in the public and cultural life of Hvar. After moving to Šibenik in 1933 or 1934, and especially after the loss of her only daughter during the Second World War, she continued her humanitarian and cultural work with even greater dedication.

Keywords: Milka Bučić; Šibenik; Hvar; National Women's Cooperative; kindergarten